

Orientacions didàctiques per a la proposta d'un taller d'escriptura creativa a cicle superior

Autor: García Mata, Marina (Maestra y psicopedagoga. Especialidad en Educación Infantil y Primaria).

Público: Educación Primaria, Ciclo Superior. **Materia:** Lengua Catalana, Expresión escrita. **Idioma:** Catalán.

Título: Orientacions didàctiques per a la proposta d'un taller d'escriptura creativa a cicle superior.

Resumen

La millora de l'expressió escrita dels alumnes sempre ha estat una de les grans preocupacions i tot un repte pels mestres de primària. La present investigació pretén estudiar la situació actual a fi de millorar la qualitat de l'acció educativa partint de la pregunta de si l'escriptura creativa ajuda a millorar l'expressió escrita. L'estudi s'ha dividit en tres grans apartats: el marc teòric elaborat gràcies a la recerca i l'aportació de grans escriptors i experts en l'àmbit; el disseny, la planificació i l'aplicació d'un taller d'escriptura creativa a cinquè i l'elaboració d'unes orientacions didàctiques destinades als docents.

Palabras clave: escriptura creativa, taller d'escriptura creativa, didàctica de la llengua i la literatura, creativitat, expressió escrita, cicle superior, educació primària.

Title: Teaching guidelines for creative writing workshop proposal to upper primary.

Abstract

The improvement of the students' writing skill has always been one of the most important concerns and a great challenge for teachers at Primary Education. The following investigation studies the current situation in order to improve the quality of the educational action with the question "Does creative writing help to improve writing expression?". This research has been divided in three main parts: the theory taken from the literature done by specialist in the topic, the design, planning and application of a creative writing workshop in fifth and sixth grade and the elaboration of educational orientations for teachers.

Keywords: creative writing, creative writing workshop, teaching of Language and literature, creativity, key stages 2, elementary education.

Recibido 2018-08-30; Aceptado 2018-09-04; Publicado 2018-09-25; Código PD: 099157

INTRODUCCIÓ

L'expressió escrita a l'igual que la comprensió lectora ha estat sempre un objectiu fonamental de l'ensenyament de la llengua i, una de les grans preocupacions dels mestres d'avui, és la millora d'aquesta competència. Són molts els intents que s'han fet al llarg de la història per impulsar el gust per la lectura i l'escriptura però, encara ara, no se sap quina és la millor manera de fer que els alumnes no només millorin la competència lingüística sinó que gaudeixin mentre ho fan. Durant aquests últims anys, s'ha parlat molt de l'escriptura creativa i del valor que aquesta pot aportar a l'educació tot i que encara es centra en etapes adultes i no primàries. Això és un problema; per un costat, ja és molt difícil la pedagogia de l'escriptura en adults ja que, aquests, ja han fet totes les lectures que marcaran la seva rasa creativa. Per l'altre, si no hi ha hagut una pedagogia de la creativitat a l'escola, difícilment es podrà millorar, corregir i portar a un nivell més elevat. És per això que és important l'ensenyament de l'escriptura creativa en l'etapa d'educació primària i, no tant per estimular la imaginació, que ja se sap que els nens en tenen molta, sinó per tal que sàpiguen la flexibilitat i la diversitat que té el llenguatge i les paraules.

Si es treballés l'escriptura des d'aquesta vessant més creativa, no es donarien tantes situacions com la següent.

A l'aula de cinquè de primària es proposa escriure un conte. S'està treballant el text narratiu i, com ja l'han treballat altres vegades, tenen molt integrades les parts. Tot i això, tots treuen de la carpeta un full de recordatori del què ha d'haver a cadascuna d'elles. Tots miren el full, el remiren; alguns comencen a escriure a corre-cuita, sense pensar, altres segueixen mirant el full. Cinc minuts més tard, es comencen a sentir els primers comentaris i dubtes dels alumnes: "No sé què escriure", "No tinc idees" "No sé si ho estic fent bé", "Puc inventar-me els personatges?", "El conte ha de ser real?", "No sé per on començar", etc. Segur que no ens sorprenen els comentaris perquè encara, molts de nosaltres, no sabem mai per on començar quan se'ns proposa escriure alguna cosa. El full en blanc ens fa por. Els nostres alumnes són nens i nenes amb una imaginació infinita i amb una creativitat innata, els agrada jugar i crear les seves pròpies històries, es

passen el dia narrant i verbalitzant tot allò que els passa. Fins i tot, són capaços d'expressar el que senten i el que els emociona amb tota mena de detall. I, en canvi, els donem la oportunitat d'escriure i els agafa una mena de bloqueig, un neguit constant, una por a equivocar-se. Doncs bé, el problema no és dels nostres alumnes, el problema és nostre. Volem que tinguin imaginació i gairebé els dictem el conte, volem que expressin el que senten i els donem unes pautes, proposem que escriguin un text lliurement i els corregim només les faltes ortogràfiques. I, encara avui, ens preguntem perquè és tan baix el nivell d'expressió escrita dels nostres alumnes. Falta de motivació. Escriure no és només una habilitat comunicativa que s'ha de desenvolupar de manera sistèmica sinó que esdevé a ser una forma d'expressió, una manera de deixar volar la imaginació, de jugar amb les paraules, d'endinsar-nos en el món màgic de la literatura. Això és el que ens permet l'escriptura creativa. Són molts els escriptors, els docents i els experts que han parlat sobre aquest tema i, tots ells, coincideixen en què s'ha de canviar alguna cosa per tal de millorar l'expressió escrita dels alumnes.

L'ESCRITURA CREATIVA I LA TRADICIÓ DELS TALLERS LITERARIS

Osborn (1953), Ausubel (1963), De la Torre (1991), Gervilla (1992) i Rodríguez (1999), entre d'altres, coincideixen en què la creativitat és una aptitud o capacitat per representar, crear i produir idees noves. Esquivias (1997) fa una definició més completa afegint el concepte de procés mental complexa, que suposa: actituds, experiències, combinatòria, originalitat i joc, per aconseguir una producció o aportació diferent a allò que ja existia. Cal afegir, però, l'aportació de Matisse (s.d.) que defineix crear com expressar allò que es té dins d'un mateix. Ara bé, aquest concepte en relació a l'escriptura, no s'ha definit i treballat tant, però si són molts els experts que en parlen. Basant-nos en els escriptors i especialistes entrevistats, podem definir l'escriptura creativa com aquella que permet jugar amb el llenguatge sense limitar-se a seguir unes pautes o uns esquemes preestablerts i, per tant, busca provocar que algú escrigui sobre alguna cosa que no tenia previst donant un punt de vista creatiu, personal i, que d'alguna manera, reflecteixi o estimuli la creativitat de cada persona. Hans Ostrom (2013) afegeix que també és un element important en l'aprenentatge ja que és una forma de conèixer i de crear coneixement. L'espai en el qual es duu a terme aquesta pràctica és el que coneixem per taller d'escriptura creativa, definit per Delmiro (2002) com un "*Grup de persones que es reuneixen amb la finalitat comuna d'escriure, llegir, comentar i intercanviar experiències a l'entorn dels escrits que van crear.*". Ja va ser, però, l'any 1996, que Michael Apple va destacar els punts forts dels tallers d'escriptura creativa afirmant que aquests ens "*permeten treballar una orientació més eficaç per endinsar-nos en la literatura. A més, facilita l'exploració de mètodes pedagògics que serveixin per construir paradigmes nous de l'ensenyament en què la lògica actual doni pas a una altra en què l'apoderament de l'alumnat sigui l'objectiu principal, amb la qual cosa es reconeix obertament el caràcter actiu i creatiu de l'estudiant.*" No obstant, hi ha moltes altres definicions amb diferents matisos i variants ja que existeixen diversos models, formats i aportacions al llarg de la història. Així doncs, la tradició dels tallers d'escriptura tenen antecedents llunyans i, sobretot, de caràcter educatiu que constitueixen una destresa expressiva a l'abast de qualsevol persona i una activitat mitjançant la qual es dinamitza la connexió intertextual, la reflexió sobre la utilitat vital i cultural de les paraules lligades a la imaginació i el plaer per assumir allò literari com un tresor de convivència entre l'aliè i el propi. (Caro, 2006, p.27).

Com Montserrat Torra exposa en el seu llibre *Escriure sense por*, hi ha dos enfocaments diferents: els tallers que es basen en l'escriptura donant-li un sentit literari i els que se centren en l'aspecte més estrictament comunicatiu de la llengua. D'aquests dos, ens centrarem amb els primers ja que són els que impliquen una tasca intertextual i alhora pressuposen una escriptura lúdica, creativa, experimental i expressiva. Per tal d'entendre els tallers des dels seus inicis, hem de tenir en compte la formulació de taller que proposa el grup d'escriptura i investigació teòrica Grafein, l'any 1981, en el llibre *Teoría y pràctica de un taller de escritura*. Grafein diu que a un taller d'escriptura s'hi va a produir textos que permetin passar a d'altres per obtenir-ne més en un exercici constant d'intertextualitat. Per això aquestes activitats amb el llenguatge s'han d'entendre com alguna cosa molt semblant a un ofici artesanal, ja que es tracta de la construcció, amb la paraula, d'alguna cosa concreta i tangible per mitjà de l'escriptura.

Els tallers de creació literària o d'escriptura, tal com avui els coneixem, funcionen des de finals dels anys cinquanta als Estats Units. Es va començar amb la ressenya de tres tallers literaris, dos d'ells a nivell universitari (John Gardner, Thaisa Frank i Dorothy Wall) i un amb públic de carrer (Natalie Goldberg). El gran precursor, però, és Gardner el qual explica en dues de les seves obres; *El arte de la ficción* (1983) i *Para ser novel·lista* (1983), totes les eines teòriques i pràctiques i els pressupostos que li han servit per ajudar a escriure a molts homes i dones amb el rigor i la passió dels grans escriptors.

Més endavant, es van estendre per Hispanoamèrica i per l'occident d'Europa. Però no és fins els anys vuitanta, a Espanya, que en el terreny d'investigació, l'aprenentatge de l'escriptura té una consideració primordial i, en conseqüència, els tallers literaris. Un precedent destacable és el joc narratiu que van fer, l'any 1886, els escriptors Leopoldo Alas Clarín,

José Ortega Munilla, Vital Aza, Miguel Ramos Carrión, entre d'altres. Van partir d'una proposició de Sinesio Delgado que consistia en escriure i publicar en el Madrid Cómico una novel·la sense gènere ni pla determinat i de la qual cada capítol ha de ser original i d'un autor diferent que el signarà. El resultat van ser uns relats recollits en un llibre titulat *Las vírgenes locas* (VVAA, 2001). Alguns dels tallers precursors van ser el de Sánchez-Enciso i Rincón, Esperanza Ortega, Calero Heras i, amb propostes més actualitzades, els llibres de Víctor Moreno. Actualment, cada vegada s'ofereixen més espais per fer tallers literaris, tallers d'escriptura creativa. Sens dubte, una de les grans associacions que acompanya des de fa més de cent cinquanta anys a la societat i a la cultura catalanes és l'Ateneu Barcelonès que compta amb l'Escola d'Espectura, la més important de l'Estat espanyol en el seu gènere. També cal destacar el *Laboratorio de Escritura* de Barcelona que és un espai de trobada literària orientada a estimular la creativitat en el qual es realitzen cursos i activitats. Cada vegada es fan més tallers d'escriptura creativa en biblioteques, llibreries i centres culturals. Cada vegada són més els que s'animen a participar però la gran majoria de participants són adults i la majoria de cursos són per aquest públic en concret. Però, gràcies a l'entusiasme i les ganes de mestres, docents, escriptors i experts, es van fer experiències a diferents escoles catalanes com l'Escola El Carmel, el CEIP Ferran i Clua, entre d'altres. Encara queda molt per fer i molt camí per recórrer. El que és clar és que l'ensenyament de la llengua i l'expressió escrita necessita un canvi i l'escriptura creativa podria ser un possible precursor d'aquest.

PREGUNTA I OBJECTIUS

Tal com s'ha pogut constatar, el que es proposa des d'aquesta investigació-acció és donar resposta a la qüestió "l'escriptura creativa ajuda a millorar l'expressió escrita dels alumnes, concretament, de cinquè?".

Dins del marc de l'estudi, s'han formulat tres objectius:

- Identificar les característiques de l'escriptura creativa per part dels experts.
- Dissenyar i aplicar una proposta de taller d'escriptura creativa.
- Avaluar els resultats del taller d'escriptura creativa.

MÈTODE

Aquest projecte es basa en una metodologia d'investigació-acció definida per Elliott (1993) com un estudi d'una situació social amb la finalitat de millorar la qualitat de l'acció dins d'aquesta mateixa, per tant, implica una reflexió sobre les accions humanes i les situacions socials viscudes pel professorat que té com objectiu ampliar la comprensió dels docents dels seus problemes pràctics. Per tant, aquesta està orientada cap al canvi educatiu i es caracteritza entre altres qüestions per ser un procés que com assenyalen Kemmis i MacTaggart (1988); es construeix des de i per a la pràctica, pretén millorar la pràctica a través de la seva transformació, al mateix temps que procura comprendre-la, demanda la participació dels subjectes en la millora de les seves pròpies pràctiques, exigeix una actuació grupal per la que els subjectes implicats col·laboren coordinadament en totes les fases del procés de recerca, implica la realització d'anàlisi crítica de les situacions i es configura com una espiral de cicles de planificació, acció, observació i reflexió.

El nostre mètode de treball consta de tres parts:

1. Recerca bibliogràfica per tal d'investigar sobre la realitat de l'escriptura creativa i, realització d'entrevistes estructurades i semiestructurades a diferents escriptors i experts per tal d'ampliar i contrastar la informació.
2. Disseny, planificació i aplicació d'un taller d'escriptura creativa a cinquè de primària.
3. Avaluació tant el procés com el resultat final (elaboració d'un conte) del taller d'escriptura creativa i comparar amb resultats anteriors.

Finalment, a partir de la pròpia experiència i l'opinió dels experts, s'ha elaborat una resposta a la qüestió inicial plantejada.

Disseny

Context de l'acció educativa

El taller d'escriptura creativa s'ha dut a terme a l'Escola Pereanton, escola pública, d'infantil i primària d'una sola línia, de Granollers. Es va decidir fer el taller a cicle superior ja que, dins de l'etapa primària, són els alumnes que més han treballat l'expressió escrita de manera sistemàtica i, per tant, tenen més integrada la teoria i menys treballada la creativitat. A més, per poder realitzar de la millor manera possible el taller, es va considerar necessari conèixer bé els alumnes i, és per això que es va decidir, finalment, dur-lo a terme a l'aula de cinquè.

Procés:

Detecció de necessitats

Per tal de detectar les necessitats concretes del centre en el qual s'ha proposat el taller, es van elaborar uns qüestionaris que es van passar a tots els tutors de l'etapa de primària de l'Escola Pereanton.

Tenint en compte els resultats dels qüestionaris realitzats, vam poder reafirmar que l'expressió escrita a l'escola es treballa de manera més aviat tancada i seguint una programació concreta, sobretot, al cicle superior. Als cicles inicial i mitjà, però, es treballa de manera més interdisciplinària i dinàmica. A més, totes les tutores creuen que la metodologia que empren es pot millorar i, tot i que la majoria coneixen el concepte d'escriptura creativa, desconeixen com enfocar la didàctica de la llengua des d'aquesta perspectiva. Així doncs, els resultats van donar més sentit a la realització del taller, no només amb la intenció de donar resposta a tot un procés d'investigació sinó per orientar a totes aquelles mestres compromeses amb la seva tasca i amb ganes de millorar l'educació.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES PER A LA REALITZACIÓ DE LA PROPOSTA

En la primera sessió és important partir de la idea que els alumnes tenen de l'escriptura creativa. Encara que la gran majoria no n'ha sentit mai a parlar, saben associar els dos conceptes i formular una pròpia definició. *"L'escriptura creativa és imaginar amb les paraules", "És crear contes amb imaginació", "Jo crec que és escriure lliurement sense normes"*. La mestra ha de guiar les diferents propostes dels alumnes per tal d'explicar quin és l'objectiu d'un taller d'escriptura creativa. A més, en el suport digital, s'hauria de fer un petit esquema del que serien les parts del taller; d'aquesta manera, els alumnes ja saben en què consisteix la proposta i com està planificada.

És imprescindible seguir un ordre significatiu. Un possible recorregut és el que s'ha proposat en aquest treball, validat per un professor de taller d'escriptura i l'escriptora Gemma Lienas. En primer lloc, seria convenient fer activitats per estimular la imaginació dels alumnes, com per exemple, plantejar una situació concreta per tal que els nens i nenes, en petits grups, puguin compartir idees, imaginar històries, jugar amb les paraules i elaborar una narració comuna. Una alternativa podria ser imaginar quina història s'amaga rere unes imatges. En segon lloc, un cop s'han realitzat les activitats més dinàmiques, aquests han de poder conèixer diferents contes, és a dir, han de poder fer un passeig per la narrativa. Tot i que molts alumnes estan en contacte contínuament amb contes, hem de tenir present que d'altres potser només a l'escola n'agafen. Això és un problema que, evidentment, no podem resoldre en una sessió. Però el que sí podem fer és donar la oportunitat a tots els alumnes de gaudir de la literatura. L'objectiu d'aquesta sessió és que els alumnes coneguin diferents estils d'escriptura, que se'n adonin que la majoria de contes no comencen per *"Hi havia una vegada o fa molt de temps..."* com ells es pensen. Han de poder veure i observar les imatges, la composició, les paraules que els escriptors fan servir. Han de poder veure diferents temàtiques; contes d'amor, de guerra, de pau, d'amistat, d'aventures... i veure que no hi ha un tema únic o uns temes estàndards (princeses, prínceps, cavallers, guerres...). L'exposició de contes és lliure, pot ser en el mateix espai de l'aula, de manera original i creativa o simulant una biblioteca o llibreria. En el cas concret del taller realitzat, s'ha optat per anar a la biblioteca del barri. L'escola té l'avantatge d'estar en front d'aquesta i, moltes de les activitats, es realitzen en aquest espai. Els alumnes poden anar lliurement per la sala i gaudir de la lectura. És important que coneguin el sentit de fer aquesta sessió ja que, si no ha quedat clar, poden aprofitar l'hora per esbargir-se. Una manera de plantejar la sessió és fer parelles heterogènies i plantejar uns ítems que hauran d'investigar. Els alumnes han d'anar agafant contes lliurement i anar anotant el que se'ls demana, una opció seria anotar: títol, inici, final, imatges,

tema. D'aquesta manera, la mestra podrà agrupar tots els anàlisis en una taula i proporcionar-ls-hi per tal que vegin tot el que han trobat, per agafar idees, per veure diferents maneres d'escriure un conte.

La tercera part del taller consisteix en crear a partir d'estructures. Existeixen diferents recursos i estratègies per tal de treballar l'escriptura creativa; un dels recursos clau i, recomanat per varis escriptors, és el binomi fantàstic proposat per Gianni Rodari. Hi ha moltes maneres de dur-lo a terme però, la que s'ha realitzat, ha estat la següent: se'ls reparteix dos paperets als alumnes; cada alumne ha d'escriure un nom comú, que no tinguin res a veure, en cada un dels papers, per exemple, gegant i escombria. Un cop tots han acabat, la mestra els recull i els fica dins d'un pot que anirà passant per les diferents taules. Els alumnes aniran agafant dos papers a l'atzar i amb les dues paraules que els ha tocat, hauran d'escriure un conte. *"Però si no tenen res a veure!", "No sé com relacionar-les!", "Pot ser un conte imaginari?".* Totes les inseguretats, les pors i els nervis dels alumnes aniran decreixent a mesura que avanci l'activitat. Pot ser que algun alumne no sàpiga com començar així que se'l pot donar un cop de mà, orientant-lo a base de preguntes i respostes. *"Quines paraules t'han tocat? Gegant i escombria. No cal que siguin els personatges, poden ser altres elements del conte. Ja, però no sé què escriure... Quina relació creus que pot tenir un gegant amb una escombria? Que un dia un gegant es troba una escombria. I ja està? De qui era aquesta escombria? On se la va trobar? Era d'una bruixa que no sabia volar. Ostres! I què va fer per poder volar? Li va demanar ajuda al gegant. És una molt bona idea, intenta escriure ara la història abans que se t'oblidi."*

Finalment arriba el moment d'escriure el conte final. Com bé se sap, escriure és un procés que implica un ordre per tal de donar sentit a la idea que vols transmetre. Primerament, s'ha de crear un ambient acollidor, tranquil, inspirador. Es pot posar música suau, es pot deixar que cada alumne estigui en el racó de l'aula on es trobi més a gust, fins i tot, es pot anar a un espai no habitual que ajudi a generar idees, com per exemple; el pati. De tantes possibilitats, s'ha escollit, tenint en compte el grup-classe, fer aquesta sessió a l'aula, asseguts individualment, amb música relaxant. Els alumnes poden escriure les seves idees en un full en brut, en un diari, en una llibreta, etc. Quan hagin anotat algunes idees, han de veure les potencialitats que poden tenir i, si aquestes, podrien donar joc per a escriure un conte. Una de les grans sorts és que els alumnes, a primària, encara són infants, encara no estan capbussats en esquemes preestablerts i pautes definides, encara tenen ganes de jugar i d'imaginar mil històries. S'ha d'aprofitar això per proporcionar-los l'espai per poder volar, per poder deixar-se portar pels seus sentiments i les seves emocions. La mestra no ha d'anar corregint els escrits sinó que els ha d'orientar constructivament per ajudar-los a expressar tot el que volen dir. Aquesta és una idea clau; és incoherent la correcció contínua de les produccions dels alumnes ja que es nega tota la llibertat que requereix l'escriptura creativa i, a més, es provoca una actitud de preocupació als alumnes per no cometre errades, faltes d'ortografia o errors gramaticals. Es poden deixar tantes sessions com els alumnes necessitin tot i que s'ha de marcar una temporització aproximada per què també vagin per feina. *"Sóc escriptor!, el puc llegir a tots els nens de l'escola?".* Durant totes les sessions, la mestra ha de ser l'acompanyant dels alumnes, la seva guia que els orienta i els motiva. En la primera sessió de l'última fase del taller és convenient que la mestra preguntï als alumnes sobre el què escriuran. A vegades, tenen idees espontànies però després no les saben transcriure i sense l'ajuda de la mestra, poden ser idees perdudes. També se'ls ha de recordar que no han d'escriure per a ells mateixos sinó per a uns lectors que hauran d'entendre l'argument, poder identificar-se amb els personatges i deixar-se interpel·lar per les emocions que transmet. S'ha de donar consells, trucs, idees. Els alumnes no s'han de sentir sols, encara que l'activitat sigui individual, han de notar que tenen algú que els acompanya, que tenen algú a qui preguntar i en qui recolzar-se.

L'entusiasme, l'orgull, la il·lusió i l'emoció dels alumnes quan han acabat d'escriure els seus contes és indescriptible. El més sorprenent és veure les diferents reaccions, tan dels nens i nenes inconformistes amb els seus textos, els que busquen la perfecció, els orgullosos, els més que satisfets... com de la tutora, bocabadada amb els resultats. *"Com els pares vegin els contes que han escrit els seus fills, no entendran la nota de català."* La tutora no només està agraïda per poder haver fet el taller, sinó que es sent orgullosa dels seus alumnes i, això, és el que ells necessiten. Els alumnes s'acomiaten del taller amb ganes d'escriure, de seguir imaginant i creant històries. *"Publicaré una novel·la!" "Perquè no presentem els contes als jocs florals? Segur que guanyem!" "Es pot fer un llibre de tres pàgines?" "Podré seguir fent microcontes?"*

AVALUACIÓ DEL TALLER D'ESCRITURA CREATIVA

Per tal d'avaluar els resultats del taller d'escriptura creativa i poder comparar els contes escrits en un inici i en un final, s'ha optat per fer ús d'una rúbrica d'elaboració pròpia, prenent com a model de referència la proposta de rúbrica per avaluar l'expressió escrita de Guida Al·les, Àngels Prat i Neus Sanmartí, 2012.

La rúbrica està dividida en uns criteris de realització i en uns criteris de resultats. Pel que fa als criteris de realització són vuit ítems concrets: planificació, contingut, coherència, cohesió, correcció lèxica, correcció ortogràfica, presentació i revisió. En canvi, els criteris de resultats en són quatre que corresponen a quatre nivells diferents:

- Nivell 4 (expert, excel·lent, molt ben fet...)
- Nivell 3 (avançat, notable, força bé...)
- Nivell 2 (aprenent, regular...)
- Nivell 1 (novell, li cal ajuda per fer les tasques)

- **Puntuació**

De cada criteri de realització, l'alumne pot obtenir un màxim de 4 punts. Tot i això, hi ha alguns criteris que tenen més d'un ítem i, per tant, es podrà obtenir més de 4 punts. El total de punts que es poden obtenir són 60.

DISCUSSIÓ

En un inici es va qüestionar si l'escriptura creativa ajudava a millorar l'expressió escrita dels alumnes. Sent conscients que amb un sol taller no es podria conèixer la resposta exacte sinó una part d'aquesta, es va decidir preguntar a diferents escriptors i experts què en pensaven per tal de contrastar les seves opinions amb l'experiència pròpia.

Hi ha escriptors com la Megan Maxwell, la Maria Dolors Ferrés, en Francisco Narla i la Carla Montero que aposten amb seguretat que l'escriptura creativa ajuda a millorar l'expressió escrita dels alumnes. Tots ells creuen que la creativitat a través de l'escriptura suposa un enriquiment personal i que, aquesta, ajudaria als alumnes a adquirir eines i recursos per fer-se entendre correctament en la seva expressió escrita a tots nivells i, per extensió, en la seva expressió oral. Carla Montero afegeix que l'escriptura creativa és el millor mitjà per tal que els alumnes facin ús cada vegada de més vocabulari, practiquin la sintaxi i l'ortografia i millorin els seus recursos lingüístics. Així doncs, creu necessari que els infants elaborin les seves històries, que escriguin els seus contes, les seves vivències i que, a través de la crítica constructiva, aprenguin dels seus errors i, d'aquesta manera, millorin la seva expressió escrita.

Altament, escriptores com l'Emma Segura, la Gemma Lienas i la Begoña Ibarrola, no ho tenen tan clar. L'Emma Segura afirma que si l'escriptura creativa es planteja a fi de millorar l'expressió escrita, possiblement aquesta, no ho farà. A més, remarca que el que ens ha de preocupar no és l'expressió escrita dels alumnes sinó la dels mestres i adults en general ja que som els seus referents. De fet, creu que el que seria més convenient seria oferir quantitat, qualitat i varietat de llibres, propostes de clubs de lectura, tallers d'escriptura... tot sempre opcional, sense obligatorietat ni condicions. S'hauria de procurar que la literatura estigués present a la vida (no només a l'escola) i quan, només quan, l'entorn fos l'ídoni, la literatura creativa emanaria dels nens i joves. Només necessiten un entorn tranquil i preparat per poder brillar. Però la seva creativitat (no només a nivell literari, sinó de paraula, de música, corporal...) està constantment reprimida per un sistema escolar que els exigeix copiar i memoritzar molt i crear i expressar poquíssim o gens. Per això molts arriben a l'edat adulta sense saber qui són, què volen, per on tirar... amb l'autonomia podada. La Gemma Lienas reconeix que no està segura però, que és possible que l'escriptura creativa ajudi a millorar l'expressió escrita dels alumnes ja que si hi ha motivació, hi ha millora; en canvi, si escriuen guiant-se per unes pautes, no utilitzen prou la seva creativitat i no li trobaran el sentit. La Begoña Ibarrola diu que si tots els alumnes de primària treballessin en aquest sentit una estona totes les setmanes, es notaria l'impacte en moltes àrees ja que escriure permet descobrir-nos, conèixer-nos per dins i crear un camí d'anada i tornada cap al nostre interior. No només afectaria en una millora en l'expressió escrita, que per suposat està clar, sinó en totes les altres assignatures ja que crear és alliberar tensions, imaginar és treure del nostre interior i dedicar un temps a aquest tipus d'activitats potencia una millora en la concentració i l'atenció en qualsevol camp.

Per tal de comprovar si realment l'escriptura creativa ajuda a millorar l'expressió escrita, s'ha comparat un conte que van escriure els alumnes de cinquè abans de fer el taller i un conte després. Els resultats han estat favorables; hi ha una millora notable en els redactats. Menys faltes i desorganització, més elaboració i creativitat. És ben cert que la motivació ha jugat un paper molt important i s'ha vist reflectit en el procés i en els resultats. Tot i això, la resposta a la pregunta inicial no és determinant ja que s'ha pogut comprovar que hi ha altres factors que intervenen en l'escriptura creativa i, en conseqüència, en l'expressió escrita. D'una banda, el gran recorregut lector d'un alumne marca un bagatge lèxic molt més ric així com un ventall més ampli d'idees que el d'un alumne amb un recorregut lector més limitat. D'altra banda, hi ha una sèrie de factors en els quals no podem intervenir tan directament: els factors personals individuals; les emocions del moment en què s'escriu, la inspiració, etc.

Per tant, tenint com a referència el marc conceptual i l'opinió dels experts, la proposta realitzada ha donat resposta a la qüestió inicial plantejada. Els resultats han estat els esperats ja que s'ha comprovat que l'escriptura creativa ajuda a millorar l'expressió escrita dels alumnes. Tot i això, han sorgit altres factors, ja esmentats, a tenir en compte i, per tant, s'han obert nous camps d'estudi.

CONCLUSIONS

Aquesta investigació-acció va estar plantejada per tal de donar resposta a la qüestió de si l'escriptura creativa ajudava a millorar l'expressió escrita dels alumnes. Com era un mètode de treball complex, es va decidir dividir el treball en tres grans blocs que es van fer coincidir amb els objectius.

Així doncs, en relació amb el primer objectiu: *identificar les característiques de l'escriptura creativa per part dels experts*, s'han pogut extreure algunes conclusions:

- Són molts els escriptors, professors i experts en l'àmbit interessats en la investigació realitzada i, les seves aportacions, han facilitat el desenvolupament de l'estudi. A més a més, aquest interès ha ajudat a justificar la rellevància del tema.
- L'escriptura creativa es pot definir com aquella que no es limita a seguir unes pautes o uns esquemes preestablerts sinó la que permet jugar amb el llenguatge lliurement. És, doncs, tota forma de pedagogia que d'alguna manera busca provocar dues coses: en primer lloc, provocar que algú escrigui sobre alguna cosa que no tenia previst i, en segon lloc, estigmatitzar-lo amb un punt de vista creatiu, personal i que d'alguna manera aquesta escriptura reflecteixi o estimuli la creativitat de cada persona.

Pel que fa el segon objectiu: *dissenyar i aplicar una proposta de taller d'escriptura creativa*, es van extreure, també, algunes conclusions al llarg de la seva realització. En primer lloc, els resultats dels qüestionaris que es van passar a tots els mestres-tutors de l'escola, van evidenciar que:

- L'expressió escrita es treballa de manera força tancada i seguint una programació concreta, sobretot, a cicle superior.
- Als cicles inicial i mitjà es treballa de manera més interdisciplinària i dinàmica però s'hauria de canviar la metodologia emprada.
- Hi ha un gran desconeixement per part dels mestres sobre el concepte d'escriptura creativa, no tant en termes conceptuals sinó en termes pràctics.

En segon lloc, el disseny i l'aplicació del taller van servir per redactar unes orientacions didàctiques destinades als docents i per donar resposta a la pregunta clau de l'estudi. Les conclusions que es van extreure van ser les següents:

- Un bon disseny del taller facilita la implicació i l'aprenentatge significatiu dels alumnes.
- Els alumnes ja són persones creatives i, és per això, que s'han de proposar exercicis per estimular aquesta creativitat.
- La combinació del treball individual i grupal és eficaç per fomentar la creativitat individual i, al mateix temps, la col·lectiva.
- Les activitats i els recursos proposats s'han d'adequar sempre al grup-classe per facilitar la participació de tot l'alumnat i millorar el seu rendiment.
- No es pot obviar que l'escriptura i la lectura estan estrictament relacionades.

Per últim, pel que es refereix al tercer objectiu: *avaluar els resultats del taller d'escriptura creativa*, hem pogut extreure un seguit de conclusions:

- Treballar per mitjà de l'escriptura creativa ajuda a motivar als alumnes i, en conseqüència, a millorar l'expressió escrita.
- L'elaboració del conte guiada i acompanyada per la mestra enriqueix el procés i el resultat.

En definitiva, tal com s'ha esmentat en la discussió, l'escriptura creativa ajuda a millorar l'expressió escrita dels alumnes però la qualitat dels escrits depèn també d'altres factors; del recorregut lector dels alumnes i de les circumstàncies personals en el moment d'escriure.

LIMITACIONS I PROSPECTIVA DE LA INVESTIGACIÓ

Finalment, cal destacar algunes de les dificultats que ens hem trobat al llarg del procés així com unes possibles línies d'investigació que es podrien dur a terme en un futur.

Una de les dificultats que ens vam trobar va ser la falta de documentació teòrica referent al tema. No obstant això, la disposició dels entrevistats, mostrant-se receptius i participats, va facilitar la configuració d'un bon marc teòric.

Una altra dificultat que molts mestres també es troben a l'aula és la falta de temps. Com ha estat un taller amb un determinat nombre de sessions, el temps és limitat. El problema és que com és un taller amb unes sessions programades, que segueixen un ordre significatiu, els alumnes que es perden alguna sessió, ja no la poden recuperar i, els continguts o exercicis que s'han fet, ja no els fan.

A més, pel que fa les conclusions extretes, hi ha àmbits que no s'han pogut abordar.

D'aquestes limitacions, però, se'n deriven noves línies d'investigació. D'una banda, el gran interès per part dels escriptors i experts, fa preguntar-nos el perquè no hi ha, doncs, col·laboració entre aquests i els docents. Una possible proposta és aproximar els alumnes als escriptors, que els faci un acompanyament, que es facin petites conferències, que els visiti a l'escola i els alumnes els preguntin totes les seves inquietuds, etc. De l'altra, analitzar els resultats si en comptes de plantejar l'escriptura com un taller, es plantejés com una metodologia de didàctica de l'escriptura i que es treballés des de primer fins a sisè.

Bibliografia

- Anae, N. (2014) "Creative Writing as Freedom, Education as Exploration": creative writing as literary and visual arts pedagogy in the first year teacher-education experience", 39 (8).
- Aparicio, R. (2014) *Escriptura creativa a l'aula!* Guix: Elements d'Acció Educativa, (núm.402), 65-66.
- Delmiro, B. (2002). La escritura creativa en las aulas: en torno a los talleres literarios. (1º ed). Barcelona: Graó.
- Latorre, A. (2003). La investigación-acción. Conocer y cambiar la práctica educativa. Graó: Barcelona.
- Rodari, G. (2002). Gramática de la fantasía: Introducción al arte de contar historias. (6ª ed). Barcelona: Booket.
- Sunyol, V. (2013). *Escriptura creativa: recursos i estratègies*. (1º ed). Vic: Eumo Editorial.
- Torra, M. (2009). *Escriure sense por: taller d'escriptura creativa per a alumnes dotats o motivats per escriure* (1º ed). Barcelona: Edu21.
- Torra, M. (2009). *Taller d'escriptura creativa*. (1º ed). Barcelona: Aula.
- Vera, M., Buil, B. (2003) *Taller d'escriptura creativa per a primària*. Guix: Elements d'Acció Educativa, (núm 292), 50-52.
- Zubiri, H. (2014) *Escriptura creativa per a l'apoderament a l'aula*. Articles: de didàctica de la llengua i de la literatura, (núm 63), 61-70.